νικὰ ποὺ προτείνει ὁ κ. Ἑσπερινός, κι ἂν ἀφίνουνε τὰ ἔθνη «νὰ τὰ ξαφανίζουνε οἱ παντοκράτορες». Ἄλλωστε τί ἐποχὴ καθρεφτίζει ἡ ἠθικὴ τοῦ Σύλλα τὸ ξέρουμε. Ἀφτὸ μὲ θυμίζει μιὰ φορὰ ποὺ μὲ ξέφυγε νὰ πῶ τοὺς Τούρκους θηρία. Ἔφτασε νὰ ρήξω μιὰ ματιὰ τριγύρω μου γιὰ νὰ ποσύρω ἐφτὺς τὴ λέξη. Εἶδα πὼς ὄχι μόνο εἶναι ἄθρωποι κι ἀφτοὶ παρὰ πὼς σύφωνα μὲ μερικὲς ἀντίληψες μποροῦνε νὰ ὀνομαστοῦνε ὑπεράθρωποι. Ἡ εἰλικρίνεια εἶναι ἀπὸ τὰ χαραχτηριστικὰ τῆς δύναμης, καὶ γι' ἀφτὸ ἡ ἀξιοπρέπεια ἀπαιτεῖ, ὅταν παραδεχόμαστε «κοῦρσο» κι «ἁρπαγὴ» γιὰ ὁρισμένους λαούς, νὰναγνωρίσουμε ἀφτὸ τὸ δικαίωμα καὶ στοὺς ἀντίπαλούς τους. Ὁ κ. Πέτρος Βλαστὸς (Ἕρμονας) ἔχει «τὴν ὑποψία πὼς αὐτὲς οἱ φωνὲς γιὰ τὴν πρόοδο καὶ τὴν ἐπιστήμη ποὺ θὰ ξαναβαφτίση τὴν ἀθρωπότητα, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ οἱ φωνὲς τοῦ σκλάβου καὶ τῆς μικρολογιᾶς ποὺ θένε νὰ λευτερωθοῦνε ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς ἀριστοκράτισσας δύναμης.» (Βλ. Νουμ. 279). Καὶ σύφωνος σ' ἀφτὸ μὲ πολλοὺς ἀντισημίτες Χριστιανοὺς θὰ ἐπιθυμοῦσε ἕνα «χειρούργημα» ποὺ νὰ ξαφανίσει τὶς κατώτερες φυλές. Ἀνάλογη κοσμοθεωρία δείχνουν οἱ πράξες τοῦ Τσάρου καὶ τοῦ Χαμίτη. Ὁ Χαμίτης ἔκρινε τοὺς Ἀρμένηδες «κατώτερη φυλὴ ποὺ ἤθελε νὰ λευτερωθεῖ ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς ἀριστοκράτισσας δύναμής του». Τὸ ἴδιο κι ὁ Τσάρος ἀποφάσισε νὰ ξεπαστρέψει τοὺς Ἑβραίους ἢ καὶ Χριστιανοὺς ποὺ σκοτίζανε τὴν ἡσυχία του. Καὶ τὸ νατσιοναλισμὸ τῶν Κούρδων[2], στὴν παράδοση τῆς ἐθνικῆς του ἱστορίας, θὰ μποροῦσε νὰ ὀνομάσει τὸν ξεθρονιασμένο Σουλτάνο: «Χαμὶτ ὁ Μακέλλης», ἢ «Χαμὶτ ὁ ἀρμενοχτόνος, ὁ προστάτης τῶν Κούρδων». Ἡ θέληση ὅμως τῶ «σκλάβων καὶ τῆς μικρολογιᾶς» μᾶς ἔδειξε ποιός εἶναι κυρίαρχος. Καὶ τώρα θὰ πῶ γιατί ὁ κ. Παπανικολάου ἔγραψε πὼς τὰ παιδιὰ τοῦ Γκαῖτε θεωροῦνε τοὺς ἐγωϊστὲς βάρβαρους κι ἀφιλοσόφητους καὶ γιατὶ ἀντίθετα μὲ τὴ γνώμη τοῦ κ. Ἑσπερινοῦ δὲ νομίζω ὀρθὸ νὰ «οἰκτείρουμε» καὶ νὰ «λυπούμαστε» τοὺς ἀθρώπους ποὺ σκέπτονται ἔτσι. Γι' ἀφτοὺς βάρβαρος εἶναι ὁ ἄθρωπος ποὺ γκρεμίζει στὴ γῆς ὁλάκερο δέντρο γιὰ νὰ κόψει τὸν καρπὸ ποὺ ὀρέχτηκε, καὶ πολιτισμένος ἐκεῖνος ποὺ ὄχι μόνο δὲν καταστρέφει τὸ δέντρο, μὰ φροντίζει κιόλα νὰ τὸ καλλιεργήσει τριπλασιάζοντας συνάμα καὶ τὶς σοδειές. Ὥστε ὁ ἄθρωπος ποὺ σφάζει τὸ νικημένο ἀντίπαλο εἶναι λιγότερο πολιτισμένος ἀπὸ κεῖνον ποὺ τοῦ χαρίζει τὴ ζωὴ καὶ τὸν κάνει αἰχμάλωτο καὶ σκλάβο. Μὰ ὁ καθαφτὸ *δυνατὸ*;—γιὰ νὰ μεταχειριστοῦμε ὀνομασίες ἀγαπημένες στοὺς Ρωμιοὺς νιτσεϊστὲς—εἶναι κεῖνος ποὺ τὸν ἀνυψώνει ὡς τὴ συνεργασία. Ἡ πραγματικότη παρουσιάζει σήμερα μιὰ κοινωνία ποὺ ἔχει ἀπὸ τοὺς κύριους συντελεστές της τὴ δουλειὰ τῆς ἀργατιᾶς. Ὁ ρόλος τοῦ ἐργάτη εἶναι τόσο μεγάλος στὴ δυτικὴ Ἐβρώπη κι ἀλλοῦ ὥστε τοῦ δίνει τὴ δύναμη νὰ ἀπαιτεῖ κι ὄχι νὰ ἐπαιτεῖ νέες συνθῆκες ζωῆς ἀπὸ τὴ νομοθεσία[3]. Νὰ σφάξει κανένας «μεγαλοφάνταστος ἥρωας» ὅλους τοὺς ἐργάτες μὲ τὶς ἀπαιτήσές τους δὲ θὰ εἶχε κανένα ἀποτέλεσμα, γιατὶ στὸ σημεῖο ποὺ ἔφτασε σήμερα ἡ κοινωνία μὲ τὶς νέες ἀνακάλυψες, ἡ ἀργατιὰ δὲν μπορεῖ νὰ λείψει. Δὲν πρόκειται δῶ νὰ ἐξετάσουμε ἂν ἡ νέα μεταβολὴ τῆς κοινωνίας ποὺ προαγγέλνει ὁ σοσιαλισμὸς θὰ φέρει τὴν ἀπόλυτη ἐφτυχία. Μπορεῖ μάλιστα νὰ πεῖ κανεὶς θετικὰ πὼς ἐφτυχία ὅπως τὴ φανταστήκανε μερικοὶ δὲν εἶναι δοσμένο στὴν ἀθρώπινη φύση νὰπολάψει—ἡ χαρὰ ὁρίζει τὴ λύπη κ' ἡ λύπη τὴ χαρὰ κι ἀπάνω στὴ μιὰ ἐξέχει ἡ ἄλλη ὅπως τὸ φῶς στὸ σκοτάδι. Ὅπως κι ἂν εἶναι ἡ θρησκεία ποὺ κινεῖ σήμερα τὰ πλήθια τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι ἀρκετὰ σεβαστὸ πράμα ὥστε νὰ μὴν εἶναι σωστὸ μὲ μιὰ κοντυλιὰ νὰ τὴ χαραχτηρίσουμε ὡς «ντεκαντέτσα» καὶ «ἐκφυλισμό». Μὰ τὸ ξαναλέμε: ἐδῶ πρόκειται γιὰ μιὰ κατάσταση ποὺ ἔφερε ἡ ἐξέλιξη, δηλαδὴ ποὺ ἐπιβάλλει ἡ ἀνάγκη. Κάθε ἀστὸς ποὺ συφωνάει μὲ τὸν ὁρισμὸ τοῦ πολιτισμοῦ ποὺ ἀνάφερα παραπάνω θὰ καταλάβει γιατὶ ὑπάρχουνε σοσιαλιστὲς στὴν ἀστικὴ τάξη καὶ γιατὶ ἀφτοὶ θεωροῦνε ἀφιλοσόφητους καὶ βάρβαρους τοὺς ἀθρώπους τῆς καταστροφῆς—εἴτε Κοῦρδοι ἁρμενοφάγοι εἶναι, εἴτε ἀντισημίτες—εἴτε Χριστιανοί, εἴτε Μουσουλμάνοι—εἴτε Γάλλοι, Γερμανοί, Ρῶσσοι κτλ.—ἀκόμα κι ἂν εἶναι Ρωμιοὶ μὲ τὸ συμπάθειο τοῦ νατσιοναλισμοῦ. Ἡ λογικὴ τὸ ἀπαιτεῖ: ὅποιος παραδέχεται σφαγὲς καὶ παθολογικοὺς ἐγωϊσμοὺς εἶναι ἀναγκασμένος νὰναγνωρίσει τὸ ἴδιο δικαίωμα στὸν ἀντίπαλό του.

Υ. Γ. Ἀφτὴ τὴ στιγμὴ λαβαίνω τὸ «Νουμὰ» (343) μὲ τὸ ἄρθρο τοῦ κ. Ραμᾶ «Τέλος χωρὶς συνέχεια». Σ' ἀφτὸ βλέπω πράματις πὼς φοβάται νὰ προκληθοῦνε καταστροφές! ἂν καὶ κάνει λόγο «γιὰ τοὺς πιὸ παλιοὺς τρόπους τοῦ δίκιου τῆς γροθιᾶς». (Ἀφτὰ πιὰ θὰ τὰ κανονίσει ὁ βαθμὸς τοῦ πολιτισμοῦ μας).

Θὰ εἴτανε βέβαια σπουδαία ὠφέλεια ἂν τίμιοι καὶ μορφωμένοι ἄθρωποι σκηματίζανε μιὰ *λαϊκὴ μερίδα* ποὺ νὰ καταστρώσει ἕνα πολιτικὸ πρόγραμμα νὰνταποκρίνεται σὲ θετικὲς ἀνάγκες. Ἀφτὸ πρέπει νὰ συζητηθεῖ κ' ἔτσι ἤθελε φανεῖ πὼς ὁ σπόρος τοῦ κ. Σκληροῦ καὶ τὸ ἄπαφτο κοπάνισμα κάποιων πραγμάτων γιὰ τὴ θέση τῶ δημοτικιστῶν ἀπέναντι στὸ λαὸ δὲν πήγανε χαμένα!

ΜΑΡΚΟΣ Σ. ΖΑΒΙΤΖΙΑΝΟΣ

2) Οἱ Κοῦρδοι ποὺ ἔκαμαν τὶς σφαγὲς τῶν Ἀρμένηδων δὲν εἶναι Τουρκο μογγόλοι. Ἡ καταγωγή τους καὶ ἡ γλώσσα τους ἀποτελεῖ κλάδο τῆς Ἰντο Ἐβρωπαϊκῆς φυλῆς. Προαιώνιο μῖσος τοὺς χωρίζει ἀπὸ τοὺς γειτόνους τους Ἀρμένηδες ποὺ κι ἀφτοὶ ἔχουνε γλώσσα καὶ καταγωγὴ Ἰντο-Ἐβρωπαϊκή. Καὶ οἱ δυὸ λαοὶ ἔχουνε ἀφομοιωθεῖ σημιτικὰ στοιχεῖα.

3) Σ' ἐμᾶς περιορίζεται τὸ ζήτημα σημαντικά. Στὴν ἀκαδημαϊκὴ συζήτηση ποὺ εἶχε γεννήσει ἡ φυλλάδα τοῦ κ. Σκληροῦ, ἂν καὶ συφώνησαν οἱ πιότεροι μαζί του, πὼς ὁ πόλεμος θὰ μᾶς βοηθήσει νὰλλάξουμε τὴν κατάστασή μας, ἀπόκρουσαν ὅμως τὸ ἔδαφος καὶ τὰ μέσα ποὺ τοῦ ὁρίζε ὡς ἐπιζήμια καὶ ἄκαιρα [Νουμ. 287. Στοὺς ἰμπεριαλίστες Α'].

ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ

Ἀπόψε ἡ ρήγισσα ἡ χλωμὴ τῆς Νύχτας ἡ ἀφέντρα
ἀπ' τοῦ βοσκοῦ Ἐνδυμίωνα μεθώντας τὴ μορφιά,
προσταζει, μέσα στὰ πυκνὰ τοῦ ποταμιοῦ τὰ δέντρα.
ν' ἀρχίσουν τὰ τραγουδια τους τῆς Νύχτας τὰ πουλιά

Κι ἀκούγεται μονότονο τὸ μυρολόϊ τοῦ γκιώνη
καὶ μὲ τὸ νεροφλοίσβημα τοῦ ἀηδονιοῦ ἡ λαλιά,
τῆς τραξαλουδας ἡ φωνὴ τραγουδιστα σιμώνει
καὶ τὸ κουδουνι ἑνὸς ἀρνιοῦ ξυπνᾷ τὴ ρεματιά.

Κι ὁ Ἐνδυμίωνας γλυκὰ στὴν ἀστμένια ράχη
ἀποκοιμήθη ρήχνοντας ἐρωτικὴ ματιὰ
πρὸς τὴ Σελήνη· κ' ἔφριξεν ἐκείνη ἀπὸ βαθιά·

κι ἀνατριχιάσαν τὰ βουνὰ κ' ἡ θάλασσα κ' οἱ βράχοι.
Μα ἐγὼ βουβος μὲς στὴ χαρὰ ποὺ νειώθ' ἡ Πλάση ὅλη,
κλαίω, στενάζω, λαχταρῶ τὴν κυρασμένη πόλη.

ΜΙΛΤΟΣ ΛΕΣΒΙΣ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΜΑΣ

ΟΙ ΛΟΞΟΙ ΣΤΡΑΤΟΚΟΠΟΙ

Βγῆκε τελευταῖα καὶ πουλιέται 2 δρ. στὰ γραφεῖα τοῦ «Νουμᾶ»

τοῦδειξε σὲ πιὸ θάλαμο ἔπρεπε νὰ μπῇ, γιὰ νὰ βρῇ τὸ Γρηγόρη.

– Νά, τοῦπε, κεῖ στὸ «Σωτῆρα», στὸ δέκα κρεβάτι.

Ὁ μαστρο-Μαθιὸς πρὶ νὰ μπῇ προετοιμάστηκε. Ἐπροσπαθήτε νὰ διώξη ἀπ' το πρόσωπό του τὸ μαῦρο σύγνεφο τῆς λύπης, πῆρε ψεύτικο χαμόγελο καὶ μπῆκε στὸ «Σωτῆρα». Ἕνας μεγάλος θαλαμος μακρύς, μὲ δυὸ σειρὲς κρεββάτια ἀραδιασμένα τὴ μιὰ καὶ τὴν ἄλλη μερ.. καὶ σὲ καθένα ἀπὸ ἕνας ἄρρωστος σκεπασμενος μὲ τὴν καφετιὰ κουβερτα ὡς τὸ λαιμό. Μόνο τὸ κεφαλι τοῦ καθενὸς φαινόταν κατακίτρινο, μὲ στεγνὰ ξερὰ χειλη. Οἱ ἀδερφὲς δὲν πρόφταιναν νὰ πηγαίνουν ἀπὸ τὸ ἕνα κρεββάτ στάλλο γιὰ νὰ δώσουν φάρμακα στοὺς ἄρρωστου, ἢ νὰ τοὺς ποῦνε παρηγορητικὰ λογια.

Ὁ μαστρο Μαθιὸς κοιταξε ποῦ εἶναι τὸ *δέκα* κρεβάτι, εἶδε τὸν ἀριθμό, μα δὲν μπόρεσε νὰ ἰδῇ τὸ πρόσωπο τοῦ φίλου του. Μιὰ ἀδερφὴ στεκοτανε μπρός του καὶ κάτι τοῦδινε μὲ τὸ κουτάλι.

Προχώρησε, πατώντας στὰ δάχτυλα, καὶ στάθηκε στὸ κάτω μέρος τοῦ κρεβατιοῦ. Χωρὶς νὰ θελῇ ἔβγαλε τὸ σκοῦφο του καὶ κάρφωσε τὰ βλέμματά του στὸ πρόσωπο τοῦ ἄρρωστου.

Τἄχασε· δὲν ἐκανε οὔτε βῆμα, δὲν εἶτε οὔτε λέξη. Στεκότανε κ' ἔβλεπε πὼς τα μάτια τοῦ δυστυχισμένου φίλου του εἶχαν χωθῇ σβυμενα μέσα σὲ σκοτεινὲς γοῦβες. Ἡ μύτη του πρασινοκίτρινη, σὰ νὰ εἶχε μακρύνῃ. Τα χείλη του δὲν εἴχανε καθόλου κοκκινάδα. Τα μαλλιά του εἴτανε κολλημένα πανου στὸ μετωπό του καὶ μποροῦσε κανεὶς νὰ μετρήσῃ ὅλα τὰ κόκκαλα τοῦ προσώπου του. Ὤ; καὶ ταὐτιά του, καὶ κεῖνα εἴχανε φωτισει. Σ ν πεθαμενος!

Ἔτσι τοῦ φάνηκε τοῦ μαστρο Μ θιοῦ. καὶ δὲν εἶχε ἄδικο. Σε λίγο ἡ ἀδερφη, σὰν τοῦδωκε τὸ φαρμακο, ἤρθε κοντὰ στὸ μαστρο Μαθιό:

— Ζυγῶστε νὰ τὰ δῆτε, εἶ ε μὲ σιγαλὴ φωνή. Σὲ κομμιὰν ὥ α...

Ἕνας ξε ὸς βῆγας ἀνατάραξε τὰ σκελεθρωμένα στήθη τοῦ Γρηγόρη, βήχας πολὺ σβαινε σιγὰ σιγὰ χωρὶς νὰνεβῇ οὔτε στ λιγ αἷμα στο κιτρινο πρόσωπό του. Φαινόταν πὼ ἐβαζ. ὅλη τὴ δυναμη ποὺ τοῦ ἀπόμενε, γιὰ νὰ βῆξῃ. Τα ματια του φουσκώνανε κι ἀνοίξανε ἀπό ομα

Ἡ ἀδερφὴ ἔσκυψε παλι καὶ μὲ ἄπειρη καλωτύνη τοῦδωσε μιὰ γουλια νερό, κι ὁ μαστρο Μαθιός, ποῦχε σταθῇ ὄπια στὸ προσωπό του, ἄπλωσε το χέρι καὶ τοῦ χαϊδεψε τὸ μέτωπο. Κείνη τὴν ὥρα ὁ Γρηγόρης ἀνασήκωσε μὲ κόπο τὰ μάτια του κι ἀντί κρυσε τὰ δακρυσμένα μάτια τοῦ φίλου του. Τὸ πρόσωπό του χρωματίστηκε μὲ κάποιαν εὐχαρίστηση καὶ μὲ φωνὴ ποὺ δὲν ἀκουγόνταν τοῦ εἶπε:

– Κάθησε, καθησε.

Ὁ μαστρο-Μαθιὸς τραβηξε μιὰ καρέκλα καὶ κάθησε κοντὰ στὸ κρεββάτι.

— Δὲν ἔχεις τίποτα, εἶπε στὸ Γρηγόρη.

Πικρομένο χαμόγελο ξεκόλλησε τὰ στεγνὰ χείλη τοῦ ἄρρωστου καὶ σπασμὸς ἐτάραξε ὅλο τὸ σῶμα του.

Παει πιά, Μαθιέ, εἶπε.

— Σώπα, θὰ γίνῃς καλα ὅλοι δῶ μέσα σ' ἀγαπᾶνε

— Ἀπ' αὐτὰ ὅσα θές, ἀποκρίθηκε σιγὰ-σιγὰ ὁ Γρηγόρης. Σὰν εἴμαστε...καλά...δὲ γύριζε κανείς.. νὰ μας δῇ.

Ἔχεις δίκιο, καημένε. Μὰ πῶς ἀρρώστησες; Γὼ δὲν ἤξερα τίποτα.

Μὴν τον κανετε νὰ μιλῇ πολύ, εἶπεν ἡ ἀδερφή

– Τώρα πιά...δὲν πειραζει, εἶπεν ὁ Γρηγόρης.

Καὶ γυρίζοντας το λόγο στὸ μαστρο Μαθιό: